

مجله علمی تخصصی برنامه‌ریزی فضایی

سال اول، شماره سوم، زمستان ۱۳۹۰

تاریخ وصول: ۱۳۹۰/۷/۲۴ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۰/۱۱/۱۱

صص: ۳۷-۶۲

تحلیل و ارزیابی احساس هویت ساکنین در شهرهای جدید (نمونه موردی: شهر جدید فولاد شهر)

حمیدرضا وارثی^{۱*}، جابر علی زاده^۲، مریم صالحی^۳

۱- دانشیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه اصفهان

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه اصفهان

۳- دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه اصفهان

چکیده

شخصیت شهرها با مؤلفه‌های متفاوتی تعریف و توصیف می‌گردد. بر مبنای تفاوت شکل، محتوا و عملکرد مؤلفه‌ها، می‌توان شهرها را در گروه‌های مختلفی جای داد. این مؤلفه‌ها که به نوعی ساختار ماهوی شهر را تشکیل می‌دهند، از شهری به شهر دیگر متفاوتند. بسیاری از اندیشمندان یکی از بزرگ‌ترین دلایل عدم موفقیت شهرهای جدید را در زمینه‌های مختلف، بی‌هویتی آن‌ها می‌دانند، بحران در هویت پیامدهای ناگواری مثل مسئولیت‌گریزی، دل‌زدگی و بی‌تفاوتی را به دنبال خواهد داشت. در این راستا پژوهش حاضر با ۳۹۶ نفر حجم نمونه به منظور ارزیابی هویت ساکنین در شهر جدید فولاد شهر صورت گرفته است. روش پژوهش توصیفی-تحلیلی بوده که حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران تعیین گردیده، پرسشنامه‌ها در واحد محلات با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی احتمالی (علمی) توزیع گردید. داده‌های جمع‌آوری شده از طریق پرسشنامه، با استفاده از نرم افزار SPSS و همچنین روش‌های آماری نظیر توزیع فراوانی، آزمون ANOVA، محاسبه میانگین هویت و ضریب همبستگی

پیرسون، توصیف و تحلیل شده‌اند. روند پژوهش را سه فرضیه مطرح شده هدایت می‌کند که در پاسخ به سوالات بیان شده ارایه گردیده است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که بین مدت زمان زندگی ساکنین در شهر، میزان رضایت ساکنین از دسترسی به خدمات شهری و میزان تعلق آن‌ها نسبت به مکان زندگی‌شان همبستگی وجود دارد. همچنین نتایج حاصله همبستگی بین سطح تحصیلات ساکنین و احساس هویتی که به ساکنین شهر دست می‌دهد را رد می‌کند.

واژه‌های کلیدی: هویت، تعلق مکانی، همبستگی پیرسون، شهر جدید، فولاد شهر.

۱- مقدمه

ایجاد شده، برای یک شهر جدید در جنبه‌های خاص بوجود آمده، امکان دارد با آنچه توسط ساکنان آن درک شده است متفاوت باشد (Ismail & others, 2008: 37). آنچه به شهر هویت می‌بخشد، نحوه استفاده از آن و ارتباط با این پدیده پیچیده است که از فرهنگ جامعه ناشی می‌گردد. شهر را هویت می‌سازد و پس از ساخت شهر، خود شهر در پردازش هویت آیندگان نقش ایفا می‌کند (حیب و دیگران، ۱۳۸۷: ۲۲). وقتی از هویت شهر صحبت می‌کنیم به چیزی رجوع می‌کنیم که در پس ظاهر و در بطن شهر نهفته است و ممکن است هیچ ربطی به شکل و ظاهر شهر نداشته باشد. در واقع زیبایی و زشتی شهر دلیل با هویت بودن شهر نیست. مهم این است که داخل شهر چه می‌گذرد. چه هنجارها و رفتارهایی در شهر به وقوع می‌پیوندد که به شهر هویت می‌دهد. به صورت کلی وقتی سخن از هویت شهری به پیش می‌آید، تمیز شهر از غیر شهر مطرح می‌گردد. این تمایز در بین شهرها را می‌توان حتی بر پایه نام آن‌ها نیز شناخت (بهزادفر، ۱۳۸۶: ۱۵).

هویت یک معیار رشد است، به عبارتی دیگر وقتی یک شهر یا جامعه رشد می‌کند، بخشی از صفات هویتی‌اش در جریان رشد تغییر می‌کند و

تنها پدیده‌ای که دغدغه هویت دارد، انسان است. انسان همواره به دنبال ابزاری می‌گردد که خود را به واسطه آن تبیین کند. بدیهی است که تبیین خویشتن به صورت متنوع از سایرین امکان پذیر نیست؛ چرا که هویت شخص، بخشی از حوزه حیات اجتماعی است که فرد، خویش را با آن معرفی می‌نماید. از سوی دیگر فرد با حضور و رشد یافتن در جمع علاوه بر آنکه دارای هویت شخصی؛ یعنی نام، منزلت اجتماعی و روابط شخصی با دیگران می‌گردد، بلکه با گرفتن عناصر مشترکی که فرهنگ خوانده می‌شود، هویت جمعی می‌یابد. این بیان در بار شهرها نیز که فرهنگ انسان ساکن در خود را به عنوان بزرگ‌ترین پدیده انسانی قرن حاضر در خود متبلور می‌سازد، صدق می‌کند.

شهری که فاقد هویت باشد، از خصیصه‌های شهری فاصله دارد و ساکنان آن به منزله میهمانانی تلقی می‌شوند که احساس خاصی نسبت به آن نداشته و تمایلی به حل مسایل آن نشان نمی‌دهند (عزیزی و ارباب، ۱۳۸۸). شهرهای جدید باید توانایی ترسیم هویت متمایز خود، از طریق طراحی عناصر فیزیکی‌شان را داشته باشند. به هر حال هویت

۱-۱- طرح مسأله

جغرافیای انسان گرا در سال‌های اخیر کوشیده است که از تلاش برای شناخت محض مکان‌ها به سوی شناخت نیروهای اجتماعی شکل دهنده به مکان‌ها یا شناخت مکان‌هایی که فرهنگ بشری را شکل می‌دهند حرکت کند (شکوئی، ۱۳۸۸: ۲۸۷)، با توجه به اینکه هر مکانی ماهیت خاص خود را دارد، بنابراین تجربیات و ادراکات متنوعی را ارائه می‌دهند (Flint, 2006: 3). از این رو هویت الگوهای رفتاری منحصر به فردی است که قابل درک عمیق برای گروه خود می‌باشد (کاستلز، ۱۳۸۰: ۲۲) و درک آن برای اعضای گروه‌های دیگر با فرهنگی متفاوت به سادگی صورت نمی‌پذیرد از این رو باید افزود که بررسی و شناخت همه جانبه و دقیق مسایل اجتماعی و فرهنگی و اثرات آن‌ها و برنامه‌ریزی و اعمال نتایج احتمالی اجتماعی آن در شهرهای جدید در حال برنامه‌ریزی و طرح‌ریزی، یک ضرورت و یک رسالت بزرگ اجتماعی است (ارجمندیا، ۱۳۶۹: ۵۱).

از بعد اجتماعی-روانی، هویت مکانی به این دلیل بروز می‌نماید که مکان‌ها، چارچوب مهمی را فراهم می‌آورند که هویت در آن شکل گرفته، حفظ شده و تحول می‌پذیرد (مویر، ۱۳۷۹: ۳۷-۳۸). برخی معتقدند که شهرهای جدید (به عنوان یک مکان) تصنعی و تهی از هویت انسانی ارزیابی می‌گردند. جین جکبز^۱ معتقد است که نظریه هاوارد^۲، در توسعه شهرهای آمریکا اثرات زیان‌بخشی داشته است، به این صورت که موجب تضعیف روابط

ساماندهی جدیدی می‌یابد، در این ساختار باید هویت شهری به عنوان یک معیار برای توسعه و عاملی برای ارتقای کیفیت محیط مطرح شود تا بتواند زمینه‌های مشارکت و امنیت افراد را فراهم کند (کارکنان نصرآبادی، ۱۳۸۷: ۱۹)، فرایند ساخت و ساز در شهر جدید بایستی به گونه‌ای باشد که ساختار مصنوع خلق شده در هماهنگی و تطابق با هویت طبیعی موجود و ارتقای مؤلفه‌هایی در آن عمل نموده و تعامل بهینه و فعالی با ویژگی‌های طبیعی موجود برقرار سازد، هویت انسانی نیز به صورت تدریجی و با اسکان جمعیت بروز می‌نماید (بهزادفر، ۱۳۸۷: ۱۱). به صورت کلی شهرسازی نیازمند اطلاعات وسیعی برای مطالعه شهر و منطقه است. واحدهای همسایگی، احساس تعلق اجتماعی به محل، هویت شهری و بسیاری دیگر، مقوله‌هایی هستند که باید به دقت در طرح و تدوین و برنامه‌ریزی شهرهای جدید مد نظر قرار بگیرد (ارجمندیا، ۱۳۶۹: ۴۷).

از جمله شهرهای جدیدی که در ایران با طرحی معین ایجاد شد، پولادشهر است. مهاجر بودن ساکنین این شهر جدید موجب به وجود آمدن فرهنگ خاص در بین ساکنین آن شده است که خود عاملی در جهت کاهش حس هویتی ساکنین این شهر جدید است. بدین منظور در این پژوهش سعی بر آن است تا به ارزیابی حس هویت ساکنین شهر جدید نسبت به محل سکونت فعلی خود پرداخته شود.

1 - Jane Jacobs

2 - Ebenezer Howard

اجتماعی بین ساکنین این شهرها شده و محلات یکنواخت و بی‌روحی پدید آورده است (بهزادفر و برین، ۱۳۸۷: ۱۶).

به نظر روسو^۳ جامعه موفق، جامعه‌ای است که در ذهن شهروندان آن، امور عمومی مهم‌تر از امور اختصاصی‌شان باشد (شارع‌پور، ۱۳۸۷: ۲۲۶). بر این اساس باید گفت که هویت یابی شهری در این جریان نقش کلیدی خواهد داشت و این هویت بعد از انتقال به ساکنین باعث تقویت حس مکانی و از این رهگذر ارتقای حس مسئولیت‌پذیری در ساکن شهر خواهد شد، بدین ترتیب تا زمانی که حس هویت شکل نگیرد از دیدگاه روسو جامعه موفق وجود نخواهد داشت (همان: ۲۲۶).

ضعف عنصر هویت در یک سکونتگاه شهری، منجر به انقطاع و یا اصولاً عدم شکل‌گیری ریشه‌های اتصال و ارتباط ساکنین با محیط و در نتیجه با یکدیگر می‌گردد، بسیاری از اندیشمندان یکی از بزرگ‌ترین دلایل شکست شهرهای جدید را در زمینه‌های مختلف، بی‌هویتی آن‌ها می‌دانند (بهزادفر، ۱۳۸۷: ۱۱)، بحران در هویت آثار سویی مثل مسئولیت‌گریزی، دل‌زدگی و بی‌تفاوتی را به دنبال خواهد داشت؛ این نوع بحران هم به صورت فردی و هم به صورت اجتماعی شکل می‌پذیرد (درخشه و جعفرپور، ۱۳۸۸: ۶۷) به صورت کلی بی‌توجهی به هویت شهرها ممکن است عواقب ناخواسته‌ای را بر پیکر حیاتی شهروندان وارد سازد (کرد درون‌کلایی و عسکری رابری، ۱۳۸۵: ۳۸۲).

حس مکان به معنای مرتبط شدن با مکان به واسطه درک نمادها و فعالیت‌های روزمره است. این حس می‌تواند در مکان زندگی فرد به وجود آمده و با گذر زمان عمیق شود (فلاح، ۱۳۸۵: ۵۸). بعلاوه رضایت مندی افراد از منابع سرور و خوشحالی متأثر از چندین عامل می‌باشد که محل زندگی و احساس هویت به آن، جزیی از این عوامل را شکل می‌دهد (Easterlin, 2004: 100). به صورت کلی تصویری نیکو از محیط به شخص احساس امنیت می‌دهد و فرد می‌تواند رابطه موزون بین خود و جهان خارج به وجود آورد (لینچ، ۱۳۷۴: ۱۶). شکل‌گیری این ارتباط موزون و احساس هویتی که به ساکن در شهر دست می‌دهد در نهایت اثرات سویی بحران در هویت را خنثی کرده و عکس آن اثراتی را که به نفع اجتماع خواهد بود را نمایانگر می‌سازد (همان: ۱۷).

۱-۲- اهداف پژوهش

تعریف اهداف برای هر مطالعه باعث روشن شدن چارچوب حرکتی شده که هادی فرایند پژوهش می‌باشد از این رو اهدافی که در این تحقیق دنبال می‌شود به شرح زیر است:

هدف کلی: هدف مطالعه حاضر این است که میزان هویتی که ساکنین پولادشهر از شهر خود دارند را بررسی کند.

اهداف جزیی: به دنبال هدف کلی ذکر شده اهداف جزیی پژوهش به صورت زیر تعریف می‌شود:

فرح حبیب و همکاران (۱۳۸۷) در مقاله‌ای با عنوان «پرسیمان تبعی در گفتمان کالبد شهر و هویت (کالبد شهر تابع هویت یا هویت تابع شهر؟)» با اشاره مختصری به تعاریف در ارتباط با هویت، به واکاوی این پرسش بنیادین با استفاده از روش تحلیلی-توصیفی پرداخته و با رویکردی استدلالی، استنتاجی مقوله بیان شده را واکاوی می‌کنند. نتایج نشان از آن دارد که هویت شهر، حالتی ذاتی و دروندادی داشته که بر کالبد شهر تأثیر می‌گذارد، لذا سیمای کالبدی شهرهای وابسته به یک فرهنگ و جهان‌بینی خاص را از فرهنگ و ساختار اجتماعی دیگر متمایز می‌کند.

حمیدرضا وارثی و همکاران (۱۳۸۹) در مقاله‌ای تحت عنوان «بررسی و تحلیل مؤلفه‌های هویت شهری و رابطه آن با میزان تعلق مکانی ساکنین شهرهای جدید»، هویت شهرهای جدید را به مثابه مهم‌ترین مسأله این‌گونه از شهرها، با نمونه مطالعه گلبهار مورد بررسی قرار داده‌اند. در این پژوهش بر اساس مطالعات پرسشنامه‌ای چنین نتیجه حاصل شده است که مؤلفه‌های هویت بخش در شهر گلبهار ضعیف است و همچنین نگارندگان به نوعی از همبستگی متوسط و مستقیم بین، مدت زمان سکونت، مؤلفه‌های هویت بخش شهری و احساس تعلق مکانی معتقدند.

رسول ربانی خواسگانی و همکاران (۱۳۸۹) در مطالعه‌ای با عنوان «بررسی عوامل موثر بر هویت اجتماعی شهرهای جدید (مطالعه موردی شهر پردیس تهران)» بر این اعتقادند که میزان هویت اجتماعی شهری بر حسب متغیرهای نوع منزل مسکونی، قومیت و تحصیلات افراد متفاوت است که

- شناخت نمادهای شهر جدید پولادشهر در ارتباط با حس هویتی که برای ساکنین خود ایجاد می‌کند.

- میزان رضایت ساکنین از شهر جدید پولادشهر و ارتباطی که با این امر حس هویت ساکنین دارد.

- سنجش میزان مشارکت ساکنین در شهر جدید پولادشهر در امور اجتماعی و ارتباطی که این امر با حس هویت ساکنین دارد.

- ارزیابی میزان رضایتی که ساکنین پولادشهر از دسترسی به مراکز خدمات شهری دارند و ارتباطی که این امر با حس هویت ساکنین دارد.

- شناخت تأثیر کیفیت فضاهای بنا شده شهری در ایجاد حس هویت ساکنین شهرهای جدید.

- شناخت دلایل اصلی مهاجرت ساکنین کنونی شهر جدید پولادشهر به این شهر.

۱-۳- پیشنهاد مطالعه

در ارتباط با هویت و هویت شهری مطالعات زیادی صورت گرفته است که در زیر به تعدادی از آن‌ها اشاره می‌شود:

بیبا تختی و ویدا وثوقی (۱۳۸۵) در مقاله‌ای تحت عنوان «تقویت هویت در شهرهای جدید» که با مطالعه موردی نوشهر پردیس انجام گرفته، در نهایت این شهر جدید را به صورت خوابگاهی بزرگ معرفی کرده‌اند که ساکنین خود را به صورت دایم ساکن شهر پردیس ندانسته و سکونتی موقتی در شهر دارند که این عامل، خود از دل‌بستگی ساکنین به شهر جلوگیری می‌کند. ایشان در این مطالعه تنها کالبد شهر را مورد مطالعه قرار داده‌اند.

۲. چه میزان از ساکنین فولادشهر نسبت به شهر محل زندگی خود حس تعلق دارند؟
۳. آیا میان مدت زندگی در شهر جدید فولادشهر و حس تعلق مکانی ساکنین رابطه وجود دارد؟
۴. آیا بین میزان تحصیلات و حس تعلق مکانی ساکنین شهر جدید فولادشهر رابطه وجود دارد؟
۵. آیا بین میزان رضایت ساکنین از دسترسی به خدمات شهری و احساس هویت ساکنین رابطه معنی داری وجود دارد؟
۶. آیا کیفیت فضاهای بنا شده شهری می‌تواند در ایجاد حس هویت ساکنین تأثیری داشته باشد؟

۱-۵- فرضیه‌های پژوهش

بر اساس اهداف و سوالات پژوهشی مطالعه حاضر، برای این کار سه فرضیه تعریف شده که بدین صورت است:

۱. به نظر می‌رسد میان مدت زندگی در شهر جدید فولادشهر و حس تعلق مکانی ساکنین رابطه وجود دارد.
۲. به نظر می‌رسد بین میزان تحصیلات و حس تعلق مکانی ساکنین شهر جدید فولادشهر رابطه وجود دارد.

۳. به نظر می‌رسد بین میزان رضایت ساکنین از دسترسی به خدمات شهری و احساس هویت ساکنین رابطه معنی داری وجود دارد.

متغیر خدمات و فعالیت‌های تولیدی بیشترین تأثیر بر میزان هویت اجتماعی در شهر جدید پردیس را داراست، در درجه بعد، فضای اجتماعی، فرهنگی و جغرافیایی و بالاخره متغیرهای امنیت عاطفی و روانی شهروندان و وجود راه‌های ارتباطی به ترتیب بیشترین تأثیر را بر هویت اجتماعی ساکنان داشته‌اند. اسماعیل سوریانا آیداً^۴ و همکاران (۲۰۰۸) در مقاله‌ای تحت عنوان «ارزیابی از احساس هویت ساکنان در شهر جدید پوتراجایا (مالزی)»، به دنبال کشف ارتباط بین عناصر و ویژگی‌های ساخته شده شهر جدید با هویت ساکنان آن بوده‌اند ایشان با این اعتقاد که شهرهای جدید باید ترسیم کننده هویت متمایز خود، از طریق طراحی عناصر فیزیکی شان باشند، در نهایت به این نتیجه می‌رسند که حتی با طراحی منحصر به فردی که عناصر شهری (مثل خیابان‌ها، مساجد، مکان‌های عمومی و ...) پوتراجایا دارد نتوانسته حس هویت را در ساکنین خود بر انگیزد و این شهر با بحران هویتی مواجه است که ناشی از این موضوع است که ساکنان به سختی به عناصر فیزیکی در مرحله تشخیص یک مکان اعتماد می‌کنند.

۱-۴- سوالات پژوهش

پژوهش حاضر به دنبال یافتن پاسخ‌هایی درخور برای سوالات مطرح شده در زیر است:

۱. نمادهای هویتی شهر جدید فولاد شهر کدامند؟

۱-۶- روش پژوهش

نوع تحقیق: هدف اصلی تحقیق این است که عناصر و ویژگی‌های ساخته‌شده شهر جدید پولادشهر را با هویت ساکنان آن بررسی کند، لذا نوع تحقیق در این پژوهش، توصیفی-تحلیلی بوده و روش مطالعه، پیمایشی بوده که ابزار جمع آوری داده‌ها پرسشنامه است. سوالات پژوهش: سوالات در ارتباط با فرضیات پژوهش بوده و به منظور تحلیل در نرم‌افزار SPSS

سعی شده از سوالات بسته و پاسخ‌هایی با طیف‌بندی لیکرتی استفاده شود. پایایی و روایی پرسشنامه: جهت روایی پرسشنامه، طی سه مرحله ابزار جمع‌آوری داده‌ها (پرسشنامه) با مشورت متخصصان مطالعات هویتی به صورت نهایی طراحی شد. برای پایایی ابزار سنجش نیز از شیوه پیش‌آزمون و محاسبه آلفای کرونباخ استفاده شده است. عدد بدست آمده از محاسبه آلفا برای ۵۰ پرسشنامه مقدماتی در جدول شماره ۱ ارایه شده است که در هر دو مؤلفه بالاتر از حداقل تعریف شده برای آلفا (۰.۷) است:

جدول شماره-۱: آلفای محاسبه شده برای هر یک از مؤلفه‌ها در ۵۰ پرسشنامه مقدماتی

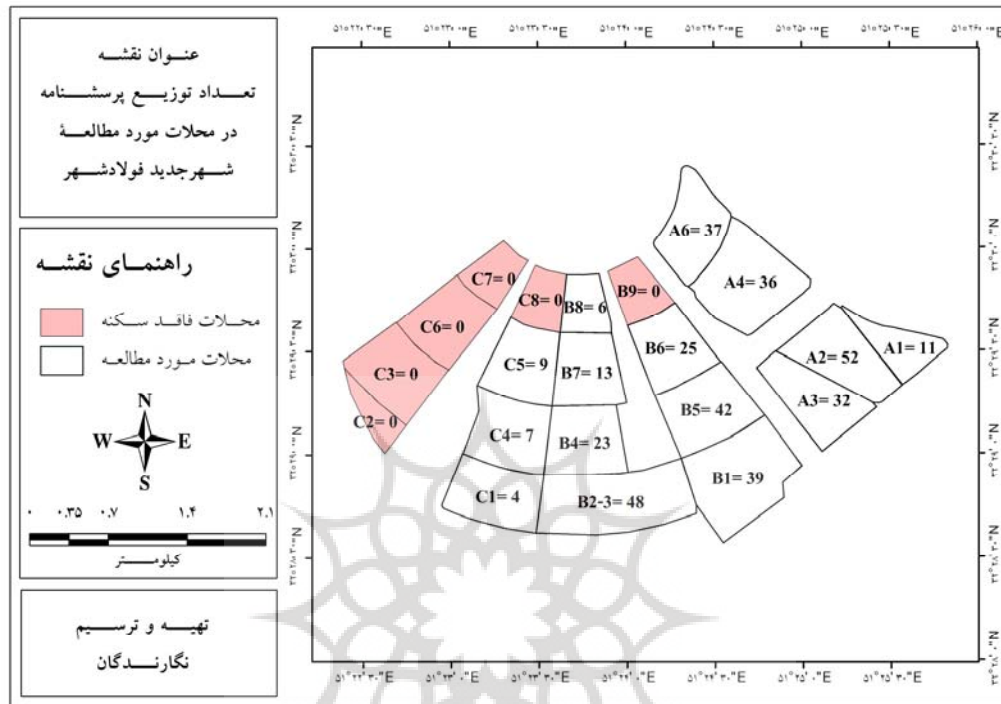
مؤلفه‌های اصلی	تعداد گویه‌ها	آلفای کرونباخ
دسترسی خدمات شهری	۵	۰.۷۵
احساس تعلق به شهر	۱۱	۰.۷۵

منبع: مطالعات میدانی و آنالیزهای صورت گرفته با نرم‌افزار SPSS

جامعه آماری: جامعه آماری تحقیق تمامی ساکنین بالای ۱۲ سال پولادشهر بوده که بر اساس آخرین نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۴۵۴۷۲ نفر است. حجم نمونه: حجم نمونه مورد مطالعه بر اساس فرمول کوکران و با ضریب اطمینان ۹۵ درصد (حافظ نیا، ۱۳۸۹: ۱۵۸) و همچنین با در نظر گرفتن فرضیه حداکثر ناهمگنی ($p=q=0/5$) برابر ۳۸۴ برآورد شد که بر اساس شرایط خاص برخی از محلات تعداد این میزان از نمونه به ۳۹۶ نفر رسید.

شیوه نمونه‌گیری: نمونه‌گیری در دو مرحله صورت پذیرفت، ابتدا به منظور توزیع متناسب نمونه در سطح جامعه مورد مطالعه، مشخص کردن اختصاصات و ویژگی‌های کلی جامعه و تأثیر دادن ویژگی‌های کلی جامعه، از روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی احتمالی (علمی) استفاده شده است (حافظ نیا، ۱۳۸۹: ۱۵۳). بدین ترتیب به نسبت سهم جمعیتی هر یک از محلات دارای سکنه در سطح شهر پولادشهر، درصدی از پرسشنامه را به محله مورد نظر اختصاص داده شد. در مرحله بعد با توجه به پیچیدگی جامعه آماری جهت مراجعه به واحدهای

مسکونی از روش نمونه‌گیری تصادفی استفاده شده است (مولر و دیگران، ۱۳۷۸: ۴۰۴). در زیر نحوه توزیع و فراوانی تعداد پرسشنامه‌ها، بر روی نقشه نشان داده شده است:

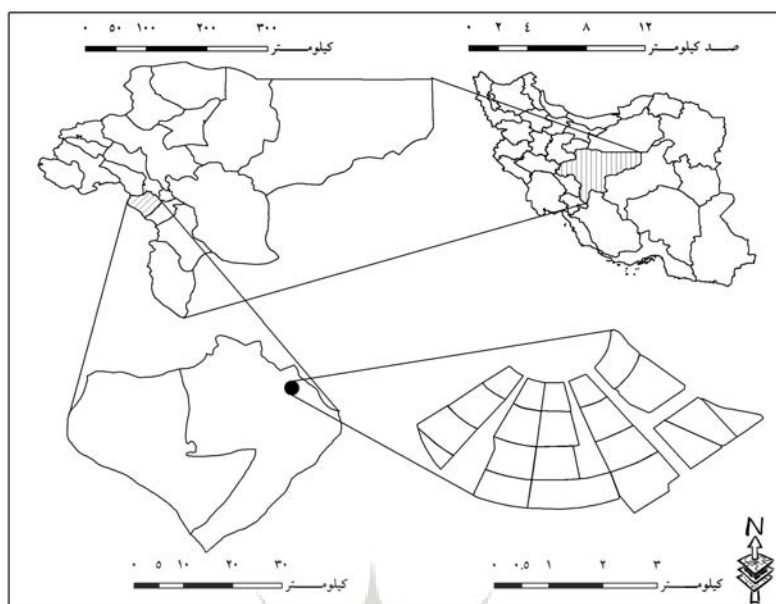

شکل شماره-۱: فراوانی توزیع پرسشنامه‌ها در سطح محلات فولادشهر

تحلیل داده‌ها: تحلیل داده‌ها در مقیاس محله‌های شهری و در حالت مقایسه‌ای با یکدیگر بوده که با استفاده از نرم‌افزار SPSS و با بکارگیری روش‌های آماری نظیر توزیع فراوانی، ضریب همبستگی و ... صورت گرفته است.

۱-۷- ویژگی‌های عمومی عرصه فولادشهر
محدوده مصوب قانونی فولادشهر ۱۰۶۹۲.۲ هکتار در مخروط‌افکنه کوه‌های غربی در عرض شمالی ۳۲ درجه و ۳۰ دقیقه و ۵۱ درجه و ۲۴ دقیقه طول شرقی استقرار یافته است (مهندسین مشاور نقش جهان- پارس، ۱۳۸۷: ۸).

شکل شماره-۲: موقعیت فولادشهر در سطح ملی، استانی و شهرستانی
 مأخذ نقش پایه: شرکت عمران شهر جدید فولادشهر، ترسیم: نگارندگان

فولادشهر بر اساس مطالعات و طرح جامع منطقه اصفهان و به منظور حفظ محیط طبیعی، اراضی کشاورزی منطقه و جلوگیری از رشد بیش از اندازه کانون‌های جمعیتی (به ویژه اصفهان) و برای اسکان و توزیع جمعیت فزاینده منطقه در محور شهری-صنعتی با نقش و عملکردی منطقه‌ای و با ظرفیت جمعیت‌پذیری زیاد و با توان ارائه خدمات به مراکز سکونتی و صنعتی منطقه به عنوان شهر دوم منطقه و مکمل شهر اصفهان پیش‌بینی شده است (<http://www.omranpooladshahr.com>).

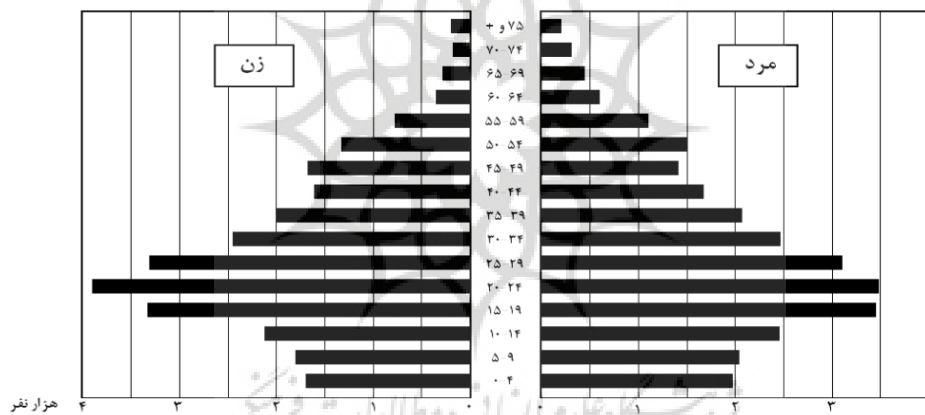
امروزه باید پذیرفت، آدمیان متنوعند و در جامعی گسترده در کنار یکدیگر در نوشهر و شهر زندگی می‌کنند (جواد شهیدی، ۱۳۷۷: ۱۰۷). از نظر بمات، هر شهر محوری است از تجمع ارزش‌هایی که تمدنی را می‌سازد (بمات، ۱۳۶۹: ۹۷)، به نظر دیکنز ویژگی مهم شهر وجود تقابل‌های اجتماعی شدید و آشکار

فولادشهر با فاصله منطقی از شهر اصفهان و دیگر شهرهای منطقه و مجتمع‌های صنعتی با موقعیت مکانی مناسب زیست محیطی و در اراضی کافی برای توسعه و فاقد توان کشاورزی با شیب مناسب در دهه ۱۳۴۰ پایه‌گذاری گردید و با توجه به طرح جامع منطقه‌ای اصفهان به عنوان شهری جدید معرفی گردید (<http://www.omranpooladshahr.com>). بدین صورت که در ۱۹ کیلومتری جنوب غربی محدوده شهری اصفهان، ۵ کیلومتری شمال شرقی کارخانه ذوب آهن و ۱۱ کیلومتری شمال شرقی زرین شهر در ارتفاع ۱۶۵۵ متر از سطح دریا واقع شده است (مهندسين مشاور نقش جهان- پارس، ۱۳۸۷: ۸). هدف از ایجاد شهر جدید فولادشهر اسکان کارکنان و کارگران کارخانه ذوب آهن و سایر کارخانه‌های وابسته به آن بوده است (مشهدیزاده‌دهاقانی، ۱۳۸۵: ۵۱۵).

در آن است که در کنار هم زندگی می‌کنند (شارع‌پور، ۱۳۸۷: ۱۱۰). باید گفت که شهرهای جدید با توجه به حجم مهاجرپذیری ای که دارند این ویژگی شهری را دارا می‌باشند. در پولادشهر تعداد بسیاری از خانواده‌ها از نقاط مختلف کشور و منطقه اصفهان جای گرفته‌اند. هر دسته از اهالی دارای زبان، آداب و رسوم و اخلاق مشترکند و با بقیه متفاوت (مشهدیزاده‌دهاقانی، ۱۳۸۵: ۵۲۰) و این تفاوت‌های فرهنگی بر هویت تأثیر عمیقی دارد (کربلایی‌نوری، ۱۳۸۵: ۳۷۸).

در سکونتگاه‌های انسانی، اهمیت انسان‌ها در کنار یکدیگر مکانیزم‌های ویژه‌ای از نوع ایجاد مراکز سنی و جنسی، به تناسب خصوصیات و رفتار آنان طلب می‌نماید. هر جنسیت بنا بر موقعیت سنی، طرز رفتار و خواسته‌ها، بازتاب عملکرد خاصی را در زمان و مکان دارد. در نتیجه، محیط و عناصر لازمه تشکیل دهنده فضاهای شهری نوشهر در رابطه با چنین نیازهایی می‌بایست هدفمند شوند (جوادشهیدی، ۱۳۷۷: ۱۰۷). به همین دلیل ترکیب سنی ساکنین در پولادشهر مهم بوده که به شکل هرم سنی در زیر

نمایش داده شده است:

مأخذ: مهندسین مشاور نقش جهان - پارس، ۱۳۸۷: ۸۱
تهیه و ترسیم: نگارندگان

معتقد بود که با ایجاد چند باغشهر در اطراف شهرهای بزرگ باید مبادرت به تمرکززدایی از این شهرها کرد (ابراهیم زاده و همکار، ۱۳۸۳: ۱۵۸).

شهر جدید اجتماعی خود اتکاست با جمعیت و مساحت مشخص، فاصله‌ای معین از مادر شهر، برنامه‌ریزی از پیش تعیین شده، اهداف معین و هم

۲- مفاهیم، دیدگاه‌ها و مبانی نظری

۲-۱- تعاریف

۲-۱-۱- نوشهرها

اصولاً مفهوم نوشهر در نقاط مختلف جهان به اشکال مختلف و در شرایط متعدد مطرح گشته و معانی متفاوتی را داراست (جوادشهیدی، ۱۳۷۷: ۷۱). ایجاد نوشهرها با هاوارد (۱۸۹۸) آغاز می‌شود، وی

چنین برخوردار از تمام تسهیلات لازم برای یک محیط مستقل (زیاری، ۱۳۷۸: ۵).

۲-۱-۲- واحد ارزیابی فیزیکی

در پژوهش حاضر سعی بر این بوده که احساس هویت ساکنین در محدوده محلات پولادشهر نسبت به همدیگر مقایسه و ارزیابی گردد بدین دلیل که اکثریت مطالعات در این باره در سطح شهر صورت گرفته است که در اکثریت آن‌ها به این نتیجه رسیده‌اند که بسیاری از ساکنین پولادشهر به آن احساس تعلق نمی‌کنند (مشهدیزاده‌دهاقانی، ۱۳۸۵: ۵۲۰). باید گفت با توجه به قدمت متفاوتی که هر یک از محلات پولادشهر دارند و تفاوتی که در ساختار و کیفیت فضاهای ایجاد شده در شهر برقرار است مطمئناً نتایج مقایسه‌ای محلات متفاوت از مطالعات پیشین خواهد بود. از سویی خردترین واحد در نظام برنامه ریزی شهری را، که کانون کنش و واکنش‌های اجتماعی است، با توجه به تجارب گذشته و در قسمت‌هایی از جهان پیشرفته می‌توان در قالب «محل» و بر پایه واحد اجتماع محلی ارزیابی کرد (عبدلهی و همکاران، ۱۳۸۹: ۸۴). همچنین محله‌ها از مجموعه افرادی با خصوصیات و ویژگی‌های اجتماعی، فرهنگی، مذهبی و به ویژه اقتصادی مشابه تشکیل می‌شود که بواسطه این اشتراک نوعی همبستگی و روابط متقابل جمعی به وجود می‌آید (خاکساری، ۱۳۸۵: ۱۲۷) که در مرز محلات به حداقل خواهد رسید و همچنین از نظر مکنزی محله واحد نزدیک فیزیکی و محل ارتباط

اجتماعی است و همچنین برای برنامه ریزی در جهت هدایت و مدیریت شهرهای بزرگ به محله گرایی تاکید می‌شود (موسوی، ۱۳۸۸: ۷۵). علاوه بر آن محله‌ها امکان بازشناسی شخصیتی و نیز ایجاد روابط متعادل را برای یک فرد به گونه‌ای کاملاً مطلوب فراهم می‌نماید (خاکساری، ۱۳۸۵: ۱۳۰). ضمن آنکه به صورت رسمی محله، به مجموعه ساختمان‌های مسکونی و خدماتی اطلاق می‌شود که از لحاظ بافت اجتماعی ساکنانش خود را اهل آن محل می‌دانند و دارای محدوده معین است. حدود محله‌های شهر تابع تقسیمات شهرداری می‌باشد (رهنمایی، ۱۳۶۹: ۵۰). بر این مبنا واحد ارزیابی هویت پذیری در مقاله حاضر در سطح محلات پولادشهر بوده است.

در نهایت اینکه خانم سالمندی در هنگام ترک پولادشهر، آن را پادگانی که، زن هم در آن زندگی می‌کند توصیف می‌نماید (مشهدیزاده‌دهاقانی، ۱۳۸۵: ۵۲۰) پاسخ به اینکه آیا تمام سطح شهر این‌گونه است؟ نیازمند مطالعه این چینی است.

۲-۱-۳- هویت و شهر

به اعتقاد ورث^۵ زندگی شهری ویژگی‌های شخصیتی و نگرش‌های خاصی در فرد نسبت به زندگی پدید می‌آورد و نیز هویت‌های اجتماعی قوی را دچار فرسایش می‌کند (شارع‌پور، ۱۳۸۷: ۱۶۰) و کلود فیشر^۶ نیز به این عقیده است که شهرنشینی سبب تقویت و تشدید هویت گروه‌های خرده

5 - Louis Wirth
6 - Claude Fisher

گروه‌هایی را که در آن قرار می‌گیرند هویت می‌بخشد (ربانی، ۱۳۸۱: ۳۷).

در حوزه روانشناسی یکی از مشخصات شخصیت را احساس هویت می‌دانند و آن عبارت است از احساسی که انسانی نسبت به استمرار حیات روانی خود دارد و یگانگی و وحدتی که در تقابل اوضاع و احوال متغیر خارج در حالات روانی خود حس می‌کند (حبیب و دیگران، ۱۳۸۷: ۱۷). آلبرت^۹ و وتن^{۱۰} در مقاله‌ای تحت عنوان «هویت سازمانی» بر این باورند که، آن نوع از هویت اجتماعی اهمیت دارد که در شخص محوری و مستمر باشد.

شخصیت شهرها با مؤلفه‌های متفاوتی تعریف و توصیف می‌گردد. بر مبنای تفاوت شکل، محتوا و عملکرد مؤلفه‌ها می‌توان شهرها را در گروه‌های مختلفی جای داد. این مؤلفه‌ها که به نوعی ساختار ما هوی شهر را تشکیل می‌دهند، از شهری به شهر دیگر متفاوتند (کرد درونکلایی و عسکری رابری، ۱۳۸۵: ۳۸۲).

۲-۲- نظریه‌های هویت مکانی (شهری)

شرایط فیزیکی فضا که انسان روزانه در آن زندگی می‌کند، از طریق ساختار مکان- هویت در شکل‌گیری هویت نقش مهمی را بازی می‌کند (علی‌اکبری، ۱۳۸۵: ۱۵۲ به نقل از Valera). شهرها محصول عملکردهای فضایی ساکنان و بازدیدکنندگانشان هستند و همچنین محصول

فرهنگی می‌شود (همان: ۲۰۰). بری و وایز^۷ معتقدند که یکی از عواملی که مردم از انتخاب شهرهای جدید احساس رضایت می‌کنند، ارضای هدف‌های عمده‌ای است که خانواده‌ها با نقل مکان به شهر جدید در صدد دستیابی به آن‌ها هستند (به نقل از زبردست و جهانشاهلو، ۱۳۸۶: ۱۰).

به هنگام تعریف هویت باید موضوع آن را از شکل‌های بروز آن تفکیک نمود. موضوع آن ممکن است فرد، گروه، جامعه، هم نوع، سازمان و ... باشد. اما شکل‌های آن ممکن است به صورت احساس علاقه به جامعه، مشارکت فعال در امور اجتماعی و سیاسی، احساس علاقه به کشور باشد (شارع پور و خوش‌فر، ۱۳۸۱: ۱۳۹). در مطالعه حاضر موضوع ساکنین (جامعه) بوده و آن نوعی از احساس علاقه که فرد در مقابل شهر خود دارد، مورد توجه است.

هویت از لفظ «هو» گرفته شده که اشاره به غایت است و آن درباره خدای تعالی اشاره است به کنه ذات او به اعتبار اسماء و صفات او با اشعار به غیبوت آن (دهخدا، ۱۳۷۷: ۲۳۵۹۶). هویت خاص

ذات احدیت است و مراد از ذات، آن امر ثابت است و در مقابل غریب مطرح می‌شود (حبیب و دیگران، ۱۳۸۷: ۱۵). هویت به تمایز، تفاوت، منحصر بودن، غیرمعمول یا مخصوص بودن یک مکان اطلاق می‌شود (لینچ^۸ به نقل از Ismail & others, 2008: 39). هر فضا و مکانی به عنوان یک منبع هویت است و

در برخی شهرها تفاوت واضح فیزیکی ما بین بخش‌های قدیمی و قطعات جدیداً شکل گرفته مرکزی وجود دارد. بخش قدیمی تر در ظاهر هویتی قوی تر داشته و محیط کالبدی آن با معانی زیادتری توسط ساکنان درک شده است. مسأله‌ای که وجود دارد این است که محیط‌های جدیداً شکل گرفته فاقد هویت هستند، زیرا فقط بر کیفیت عملکرد به جای تمایزات خصوصیت فیزیکی تکیه دارند (Ismail & others, 2008: 38).

کیومرث مسعودی پژوهشگر و جامعه‌شناس شهری معتقد است «اگر در مورد هویت شهری یا هویت معماری صحبت می‌کنیم، منظور در واقع یک نظام‌یافتگی ساختاری و کاربردی در شهر و یک انتظام در معماری شهر است» (<http://www.archnoise.com/>). کریستوفر الکساندر^{۱۷} برای تعریف هویت در بناها و شهرها بر این عقیده است که اصل اساسی این است که بدانیم، هویت هر فضا از تکرار مستمر الگوی خاصی از رویدادهایی که در آن مکان حاصل می‌شود، شکل می‌گیرد. هویت هر شهر یا بنا بیش از هر چیز تحت تأثیر رویدادی است که در آن اتفاق می‌افتد. فعالیت‌ها، رویدادها، نیروها، حالات و... رخدادهایی هستند که زندگی هر فرد از آن‌ها ساخته شده است (کربلایی نوری، ۱۳۸۵: ۳۷۶).

اشتغال و امنیت شغلی (Offe & Fuchs, 2002: 206-207)، میزان اقامت در شهر، مهاجر بودن یا نبودن، اندازه شهر محل اقامت (Brehm & Rahn, 2002: 206-207).

بازنمودهای فضا و نیز فضاها را این بازنمودها (هل فروش، ۱۳۸۵: ۴۴۵). بر اساس نظر «کامینف و پروشانسکای» ساکنان محیط و قرارگاه‌های فیزیکی نیازهای محیطی گوناگونی دارند که از آن جمله می‌توان به نیاز به فضای خصوصی و فضای شخصی، نیاز به حریم و بوم پویایی اشاره کرد (خادمی، ۱۳۸۵: ۴۳۶).

کوبین لینچ در اثر معروف خود «سیمای شهر»، سیمای شهر را بر هماهنگی ۵ عامل (مسیرها^{۱۱}، لبه‌ها^{۱۲}، ناحیه‌ها^{۱۳}، گره‌ها^{۱۴} و برجسته‌ها^{۱۵}) استوار می‌داند که در هر فرد حس مکانی خاصی به شهر ایجاد می‌کند که ممکن است شدت این حس در افراد متفاوت باشد (لینچ، ۱۳۷۴: ۹۰). به نظر وی محیطی که در ذهن واضح و مشخص باشد، نه تنها احساس امنیت به وجود می‌آورد، بلکه عمق و شدت تجارب انسانی را افزون می‌کند (همان: ۱۶). گوردن کالن^{۱۶} در کتاب «خلاصه منظر شهری» که تکنیک‌های منظر عینی را ارائه می‌کند، بر این عقیده است که شگفتی و نمایش هنری که ما در جستجوی آن هستیم به خودی خود حاصل نمی‌آید و در این بین تأثیری که فضا از طریق قدرت بینایی انسان بر روی وی می‌گذارد مهم‌تر بوده و آنچه ما آن را «حس مکان» می‌شناسیم به وجود می‌آورد (کالن، ۱۳۷۷: ۶-۱۲).

- 11 - Paths
- 12 - Edges
- 13 - Districts
- 14 - Nodes
- 15 - Land Marks
- 16 - Gordon Cullen

1008: 1997) به همراه جنسیت افراد، در نوع و میزان مشارکت‌های اجتماعی تأثیرگذار است (Offe & Fuchs, 2002: 229). استقلال فرهنگی شهر، تحرک اجتماعی و ماندگاری و علاقمند ساختن ساکنان به شهر را تضمین می‌نماید (ارجمندنیا، ۱۳۶۹: ۵۳). در واقع توجه به عناصر فرهنگی، علاوه بر توسعه صنعت گردشگری، افزایش سطح فرهنگ عمومی را نیز به همراه دارد که باعث استحکام ساختار اجتماعی و هویتی می‌شود (دهقانی و کریم‌زاده، ۱۳۸۷: ۳۷).

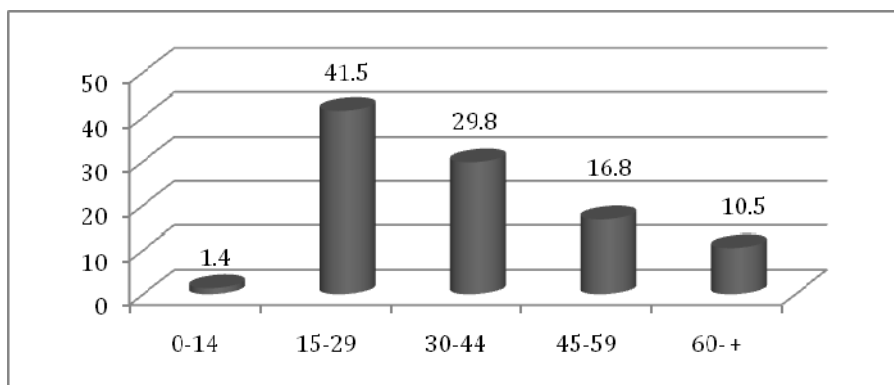
برای ایجاد شهرهای فرهنگی و به اصطلاح شهرهای با هویت، دو محور اساسی وجود دارد: حفظ، مرمت و احیای آثار تاریخی و فرهنگی (با درگیر کردن و برانگیختن حساسیت عمومی نسبت به ابنیه تاریخی صورت می‌پذیرد)؛ و خلق هدفمند عناصر فرهنگی (طی یک برنامه‌ریزی دقیق و هدف‌دار صورت می‌پذیرد) (دهقانی و کریم‌زاده، ۱۳۸۷: ۳۶). شهرهای جدید با توجه به گذشته کوتاه خود فاقد آن چنین توانایی هستند که از محور اول سود برند، لذا برنامه‌ریزی و توجه به محور دوم می‌تواند در زمینه تقویت محور دوم موثر باشد. به صورت کلی هدف مدیریت در باره هویت بایستی

یکسان سازی هویت‌های مختلف باشد و برای تحقق آن باید یک هویت متعادل را ایجاد کرد که حد متوسط هویت‌هاست (Lagrande & Milburn, 2003: 244)، این امر باعث می‌گردد تا شکل دادن به یک نوع هویت به جای چندین هویت آسان بوده و همچنین همبستگی مناسبی بین گروه‌های اجتماعی ساکن در جامعه شهری شکل گیرد.

یورگ گروتز در کتاب «زیبایی شناسی در معماری»، وظیفه اصلی فرهنگ را نمایش ایده‌ها، اهداف و آرمان‌های ذهنی به وسیله نمود اشکال عینی می‌داند که در فرآیند این استحاله معماری نقشی اساسی بر عهده دارد (دهقانی و کریم‌زاده، ۱۳۸۷: ۳۵).

۳- یافته‌های پژوهش

در پژوهش پیش رو، مجموع حجم نمونه ۳۹۶ نفر است که از این میزان از پرسش شونده‌گان ۷۲/۷ درصد مرد و ۲۷/۳ درصد نیز زن بوده‌اند، همچنین توزیع سنی پرسش شونده‌گان در این پژوهش که در قالب یک سوال باز پرسیده شده است در گروه‌های سنی ۱۵ ساله تقسیم بندی و در شکل شماره-۳، به صورت نمودار ارائه شده است،

شکل شماره-۳: نمودار توزیع پاسخگویان بر حسب گروه‌های سنی به درصد

منبع: مطالعات میدانی و محاسبات نگارندگان

اختصاص داده‌اند. در این بین سطح تحصیلاتی کارشناسی در رتبه بعدی قرار گرفته است، به صورت کلی در شکل شماره-۴، می‌توان نحوه توزیع متغیر مذکور را مشاهده کرد.

ضمن آنکه حداقل سن در میان پاسخگویان ۱۲ سال و حداکثر سن ۸۳ سال بوده است. برای متغیر تحصیلات یک سؤال بسته ۷ گزینه‌ای در نظر گرفته شد، عمده افراد پاسخگو، دارای تحصیلات متوسطه بوده‌اند که با ۴۵.۶ درصد بیشترین میزان را به خود

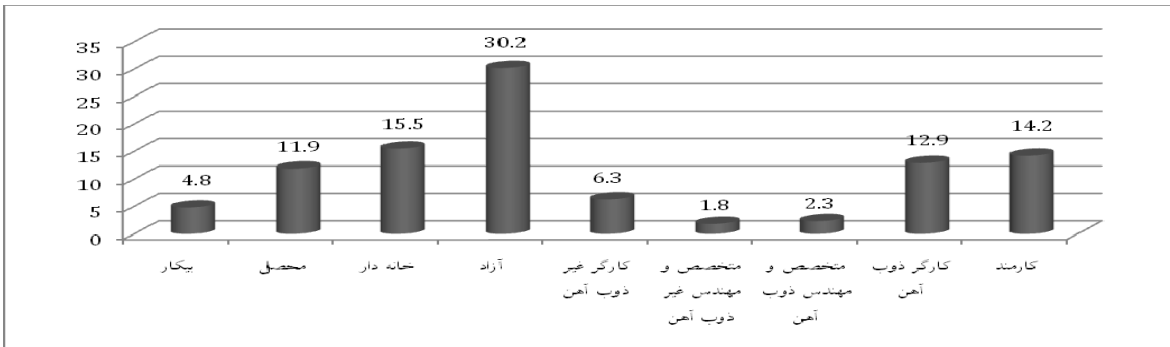
شکل شماره-۴: نمودار توزیع پاسخگویان بر حسب وضعیت تحصیلات به درصد

منبع: مطالعات میدانی و محاسبات نگارندگان

آزاد بوده و کم‌ترین میزان نیز با ۱/۸ درصد مربوط به متخصصین و مهندسیین غیر ذوب آهن^{۱۸} بوده است.

علاوه برم متغیرهای ذکر شده در زمینه مشخصات پاسخ دهندگان، در باره وضعیت شغلی پرسش شوندگان نیز اطلاعاتی جمع آوری گردید که این داده‌ها به صورت شکل شماره-۵، ارایه می‌گردد. در این باره بیشترین با ۳۰/۲ درصد مربوط به مشاغل

۱۸- بعلت نزدیکی کارخانه ذوب آهن به فولاد شهر و اهداف مشخص شده از ایجاد آن که ذکر آن گذشت، این گزینه جزو مشاغل اصلی تعریف شده بود.

شکل شماره- ۵: نمودار توزیع پاسخگویان بر حسب وضعیت شغلی به درصد

منبع: مطالعات میدانی و محاسبات نگارندگان

عمده پاسخگویان مهاجر بوده‌اند، در جدول

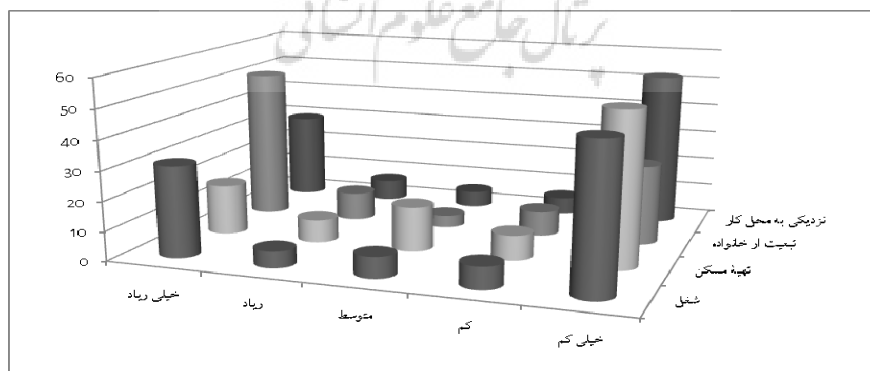
شماره- ۲، علت مهاجرت‌ها در چهار گروه عمده

تقسیم بندی شده است که بدین صورت است:

جدول شماره- ۲: میزان تأثیر عوامل مختلف در مهاجرت ساکنین به فولادشهر به درصد

متغیر	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	کل
شغل	۳۰/۹	۵/۷	۷/۱	۷/۴	۴۸/۹	۱۰۰
تهیه مسکن	۱۷	۷/۷	۱۵/۱	۸/۵	۵۱/۸	۱۰۰
تبعیت از خانواده	۵۰/۸	۹/۶	۴/۱	۸/۵	۲۷	۱۰۰
نزدیکی به محل کار	۲۹/۴	۷/۱	۵/۵	۵/۸	۵۲/۲	۱۰۰

منبع: مطالعات میدانی و محاسبات نگارندگان

شکل شماره- ۶: میزان تأثیر عوامل مختلف در مهاجرت ساکنین به فولادشهر به درصد در بین پاسخگویان

منبع: مطالعات میدانی و محاسبات نگارندگان

نیازی که فرضیه سوم مطرح شده در این پژوهش به حجم بالایی از نمونه داشته است این فرضیه تنها در سطح کل شهر و مجموع ۳۹۶ نمونه، مورد ارزیابی قرار گرفت. در مجموع شهر نیز، با توجه به متغیرهای مشخص به محاسبه همبستگی پیرسون و با سطح آلفای ۰/۰۵ به آزمون فرضیات پرداخته‌ایم.

۳-۱- مطالعات سطح محله

به منظور رعایت اصل اختصار و پرهیز از اطاله سخن، از آوردن محاسبات و جداول مربوط به هر محله خودداری کرده و تنها جدول ترکیبی که از ادغام ۱۴ محله تهیه شده است به صورت جدول شماره-۳ آورده می‌شود، لازم به ذکر است که ۲ فرضیه بیان شده در ۱۴ حالت (تعداد محلات دارای سکنه فولادشهر) مورد آزمون قرار خواهد گرفت که در مجموع ۲۸ حالت را به وجود می‌آورد.

در پژوهش حاضر که ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه‌ها بوده‌اند، شاخص تعلق مکانی نسبت به فولادشهر برای پاسخ دهندگان در ۱۱ گویه مطرح گردید، همچنین مجموعه گویه‌هایی که میزان رضایت دسترسی ساکنین به خدمات شهری را می‌سنجید، در ۵ گویه تعریف گردید. در نهایت برای رسیدن به نتیجه و همچنین جهت آزمون فرضیات در مرحله اول به صورت محلات منفک و در نهایت در سطح مجموع شهر به محاسبه میانگین هویت پذیری ساکنین در زیر مجموعه متغیرهای مشخص شده در فرضیات پرداخته‌ایم. بر اساس نوع متغیرهای مشخص شده و حجم نمونه‌های مورد مطالعه در سطح محلات شهر، برای بررسی تفاوت میانگین بین متغیرها و هویت مکانی از آزمون مقایسه میانگین چند جامعه (ANOVA) استفاده شده است. به صورت کلی رد فرضیه صفر در مطالعات محله‌ای برابر با پذیرش فرضیه تحقیق و تایید فرضیه صفر در این سطح برابر با رد فرضیه مطالعه خواهد بود. بنا به

جدول شماره-۳: آزمون تفاوت میانگین بین گروهی بر حسب تحصیلات و مدت سکونت ساکنین با تعلق مکانی به محلات فولادشهر

محله	فرضیات پژوهش	درجه آزادی	مجموع مربعات	میانگین مربعات	کمیت F	سطح معناداری F	توضیحات
A1	وجود رابطه بین مدت زندگی و تعلق مکانی ساکنین	۳	۲/۴۳۸	۰/۸۱۴	۱۳/۱۱۱	۰/۰۰۲	رد فرضیه صفر
	وجود رابطه بین میزان تحصیلات و تعلق مکانی ساکنین	۲	۰/۲۶۹	۰/۱۳۵	۰/۴۵۵	۰/۶۴۸	تأیید فرضیه صفر
A2	وجود رابطه بین مدت زندگی و تعلق مکانی ساکنین	۴	۲/۳۸۸	۰/۵۹۷	۰/۷۴۲	۰/۵۶۹	تأیید فرضیه صفر

وجود رابطه بین میزان تحصیلات و تعلق مکانی ساکنین	۵	۲/۹۱۵	۰/۵۸۳	۰/۷۹۷	۰/۵۵۸	تأیید فرضیه صفر
وجود رابطه بین مدت زندگی و تعلق مکانی ساکنین	۴	۱۰/۱۴۴	۲/۵۳۶	۳/۵۹۸	۰/۰۱۸	رد فرضیه صفر
	۴	۱۲/۷۱	۳/۱۷۸	۵/۲۱۱	۰/۰۰۳	رد فرضیه صفر
وجود رابطه بین مدت زندگی و تعلق مکانی ساکنین	۴	۲/۰۱۷	۰/۵۰۴	۱/۳۵۸	۰/۲۷۲	تأیید فرضیه صفر
وجود رابطه بین میزان تحصیلات و تعلق مکانی ساکنین	۶	۲/۶۷۶	۰/۴۴۶	۱/۲۳۴	۰/۳۱۸	تأیید فرضیه صفر
وجود رابطه بین مدت زندگی و تعلق مکانی ساکنین	۳	۰/۰۷	۰/۰۲۳	۰/۰۳۹	۰/۹۹	تأیید فرضیه صفر
وجود رابطه بین میزان تحصیلات و تعلق مکانی ساکنین	۶	۵/۲۰۸	۰/۸۶۸	۱/۷۹۲	۰/۱۳۶	تأیید فرضیه صفر
وجود رابطه بین مدت زندگی و تعلق مکانی ساکنین	۴	۲/۵۶۱	۰/۶۴	۱/۰۸	۰/۳۷۹	تأیید فرضیه صفر
وجود رابطه بین میزان تحصیلات و تعلق مکانی ساکنین	۵	۳/۴۹۳	۰/۶۹۹	۱/۲۱۸	۰/۳۱۸	تأیید فرضیه صفر
وجود رابطه بین مدت زندگی و تعلق مکانی ساکنین	۳	۰/۲۱۸	۰/۰۷۳	۰/۱۰۶	۰/۹۵۶	تأیید فرضیه صفر
وجود رابطه بین میزان تحصیلات و تعلق مکانی ساکنین	۵	۵/۷۴۸	۱/۱۵	۲/۰۴۱	۰/۰۹۲	تأیید فرضیه صفر
وجود رابطه بین مدت زندگی و تعلق مکانی ساکنین	۳	۳/۷۳۳	۱/۲۴۴	۳/۰۰۴	۰/۰۵۶	تأیید فرضیه صفر
وجود رابطه بین میزان تحصیلات و تعلق مکانی ساکنین	۵	۳/۷۸۲	۰/۷۵۶	۱/۶۴۴	۰/۲۰۲	تأیید فرضیه صفر
وجود رابطه بین مدت زندگی و تعلق مکانی ساکنین	۳	۳/۲۵۵	۱/۰۸۵	۲/۱۵۷	۰/۱۱۲	تأیید فرضیه صفر
وجود رابطه بین میزان تحصیلات و تعلق مکانی ساکنین	۶	۲/۲۳۹	۰/۳۷۳	۰/۶۳۸	۰/۶۹۹	تأیید فرضیه صفر

B7	وجود رابطه بین مدت زندگی و تعلق مکانی ساکنین	۴	۶/۱۲۵	۱/۵۳۱	۳/۲۱۲	۰/۰۶۱	تأیید فرضیه صفر
	وجود رابطه بین میزان تحصیلات و تعلق مکانی ساکنین	۵	۷/۱۶۷	۱/۴۳۳	۳/۴۶۳	۰/۰۵۱	تأیید فرضیه صفر
B8	وجود رابطه بین مدت زندگی و تعلق مکانی ساکنین	۲	۰/۴۰۲	۰/۲۰۱	۰/۱۴	۰/۸۷۵	تأیید فرضیه صفر
	وجود رابطه بین میزان تحصیلات و تعلق مکانی ساکنین	۱	۰/۱۳۳	۰/۱۳۳	۰/۱۱۶	۰/۷۵	تأیید فرضیه صفر
C1	وجود رابطه بین مدت زندگی و تعلق مکانی ساکنین	۱	۰/۰۳۴	۰/۰۳۴	۰/۹۴۲	۰/۴۳۴	تأیید فرضیه صفر
	وجود رابطه بین میزان تحصیلات و تعلق مکانی ساکنین	۱	۰/۰۳۴	۰/۰۳۴	۰/۹۴۲	۰/۴۳۴	تأیید فرضیه صفر
C4	وجود رابطه بین مدت زندگی و تعلق مکانی ساکنین	۳	۱/۴۴	۰/۴۸	۶/۹۲۴	۰/۰۷۳	تأیید فرضیه صفر
	وجود رابطه بین میزان تحصیلات و تعلق مکانی ساکنین	۲	۰/۷۹	۰/۳۹۵	۱/۹۱	۰/۳۷۸	تأیید فرضیه صفر
C5	وجود رابطه بین مدت زندگی و تعلق مکانی ساکنین	۳	۲/۳۰۳	۰/۷۶۸	۱/۷۷۵	۰/۲۱۹	تأیید فرضیه صفر
	وجود رابطه بین میزان تحصیلات و تعلق مکانی ساکنین	۳	۰/۶	۰/۲	۰/۲۷۹	۰/۸۳۹	تأیید فرضیه صفر

منبع: مطالعات میدانی و محاسبات نگارندگان

پولادشهر تفاوت معناداری وجود دارد، در ۱۳ محله دیگر فرضیه مربوطه رد می‌شود.

۴- آزمون فرضیات در سطح مجموع شهر

۴-۱- فرضیه اول

فرضیه اول ما این‌گونه بیان شده بود که به نظر می‌رسد میان مدت زندگی در شهر جدید پولادشهر و تعلق مکانی ساکنین رابطه وجود دارد.

برای این منظور و با توجه به نوع متغیرها، همبستگی پیرسون برای دو متغیر مدت زندگی در فولادشهر و حس تعلق مکانی محاسبه شده است.

جدول مربوطه به خوبی نشان می‌دهد که آزمون فرضیات پژوهش در سطح محله، تنها در سه حالت به تأیید آن‌ها انجامیده است به صورتی که در دو محله A1 و A3 بین مدت زندگی و تعلق مکانی ساکنین شهر جدید فولادشهر تفاوت معناداری وجود دارد و این مطابق با تأیید فرضیه پژوهش حاضر است، این فرضیه در سطح ۱۲ محله باقی‌مانده رد می‌شود. سومین حالتی که به تأیید فرضیه پژوهش در سطح مطالعات محله‌ای منتهی شده است، مربوط به محله A3 در ارتباط با این موضوع است که بین میزان تحصیلات و تعلق مکانی ساکنین شهر جدید

جدول شماره-۴: آزمون همبستگی بین مدت زندگی در فولادشهر و تعلق مکانی

تعلق مکانی	مدت زندگی	متغیرها	همبستگی پیرسون
۰/۱۴۹	۱	مدت زندگی پرسش شوندگان در فولادشهر	ضریب همبستگی
۱	۰/۱۴۹	تعلق مکانی پرسش شوندگان به فولادشهر	
۰/۰۰۴	.	مدت زندگی پرسش شوندگان در فولادشهر	معنی داری
.	۰/۰۰۴	تعلق مکانی پرسش شوندگان به فولادشهر	
۳۹۴	۳۹۴	مدت زندگی پرسش شوندگان در فولادشهر	تعداد
۳۹۴	۳۹۴	تعلق مکانی پرسش شوندگان به فولادشهر	

منبع: مطالعات میدانی و محاسبات نگارندگان

جدول همبستگی در فوق نشان دهنده رابطه بین مدت زندگی در شهر و تعلق مکانی است. همان‌طور که مشاهده می‌شود ($r=0/149$) در سطح آلفای ۰/۰۵ معنادار است و جهت رابطه به صورت مثبت و مستقیم است، یعنی هر چه نمره مدت زندگی در شهر بیشتر باشد نمره تعلق مکانی افزایش می‌یابد، به عبارتی میان مدت زندگی در شهر و تعلق مکانی ساکنین رابطه معناداری وجود دارد.

ساکنین رابطه معناداری وجود دارد. بنابراین فرضیه اول تأیید می‌شود.

۴-۲- فرضیه دوم
فرضیه دوم ما این‌گونه بیان شده بود که: به نظر می‌رسد که بین میزان تحصیلات ساکنین و حس تعلق مکانی ساکنین رابطه معنی داری وجود دارد.

جدول شماره-۵: آزمون همبستگی بین میزان تحصیلات ساکنین و تعلق مکانی به فولادشهر

تعلق مکانی	تحصیلات	متغیرها	همبستگی پیرسون
۰/۰۳۳	۱	سطح تحصیلات پرسش شوندگان	ضریب همبستگی
۱	۰/۰۳۳	تعلق مکانی پرسش شوندگان به فولادشهر	
۰/۵۱۳	.	سطح تحصیلات پرسش شوندگان	معنی داری
.	۰/۵۱۳	تعلق مکانی پرسش شوندگان به فولادشهر	

		فولادشهر	
۳۹۴	۳۹۴	سطح تحصیلات پرسش شوندهگان	تعداد
۳۹۴	۳۹۴	تعلق مکانی پرسش شوندهگان به فولادشهر	

منبع: مطالعات میدانی و محاسبات نگارندگان

جدول همبستگی شماره-۵، نشان دهنده رابطه بین سطح تحصیلات ساکنین در فولادشهر و تعلق مکانی (احساس هویت ساکنین به شهر) است. همان طور که مشاهده می شود ($r=0/033$) در سطح آلفای $0/05$ معنادار نیست به عبارت دیگر میزان تحصیلات و تعلق مکانی ساکنین رابطه معنی داری وجود ندارد بر این اساس می توان گفت که در این

باره فرضیه صفر تایید و فرضیه مطرح شده دوم پژوهش رد می شود.

۴-۳- فرضیه سوم

بین میزان رضایت ساکنین از دسترسی به خدمات شهری و احساس هویت ساکنین رابطه معنی داری وجود دارد.

همان طور که مشاهده می شود ($r=0/033$) در سطح آلفای $0/05$ معنادار نیست به عبارت دیگر میزان تحصیلات و تعلق مکانی ساکنین رابطه معنی داری وجود ندارد بر این اساس می توان گفت که در این

جدول شماره-۶: آزمون همبستگی بین رضایت ساکنین از دسترسی به خدمات شهری و احساس هویت

همبستگی پیرسون	متغیرها	رضایت ساکنین	احساس هویت
ضریب همبستگی	رضایت ساکنین از دسترسی به خدمات شهری	۱	۰/۲۵۱
	تعلق مکانی پرسش شوندهگان به فولادشهر	۰/۲۵۱	۱
معنی داری	رضایت ساکنین از دسترسی به خدمات شهری	.	۰.۰۰۰
	تعلق مکانی پرسش شوندهگان به فولادشهر	۰.۰۰۰	.
تعداد	رضایت ساکنین از دسترسی به خدمات شهری	۳۹۴	۳۹۴
	تعلق مکانی پرسش شوندهگان به فولادشهر	۳۹۴	۳۹۴

منبع: مطالعات میدانی و محاسبات نگارندگان

خدمات شهری بیشتر باشد نمره احساس هویت ساکنین افزایش می یابد به عبارت دیگر بین میزان رضایت ساکنین از دسترسی به خدمات شهری و احساس هویت ساکنین رابطه معنی داری وجود دارد و بدین ترتیب فرضیه سوم مطرح شده تایید می شود.

جدول همبستگی شماره-۶، نشان دهنده رابطه بین رضایت ساکنین از دسترسی به خدمات شهری و احساس هویت ساکنین است. همان طور که مشاهده می شود ($r=0/251$) در سطح آلفای $0/05$ معنادار است و جهت رابطه به صورت مثبت و مستقیم است یعنی هر چه نمره رضایت ساکنین از دسترسی به

۵- نتیجه گیری و راهکارها

به صورت کلی مطالعات نشان می‌دهد که به علت کیفیت فضاهای بنا شده در محلات قدیمی فولادشهر، احساس هویت ساکنین در این محلات نسبت به محلات جدید پر رنگ‌تر بوده است و همچنین در میان ساکنین نوعی تمایل به سکونت در محلات قدیمی فولادشهر به چشم می‌خورد. با وجود رعایت کمی استانداردهای شهری در ساخت شهر جدید فولادشهر، به لحاظ کیفیت پایین این استانداردها، ضعف تعلق مکانی در بین ساکنین وجود دارد. توجه منفرد به استانداردهای کمی

شهرسازی و چشم پوشی از استانداردهای کیفی مانع تقویت و شکل گیری حس تعلق مکانی شهروندان می‌شود. نبود یک سمبل خاص در ساخت فولادشهر به عنوان نماد آن، موجب سردرگمی پاسخگویان در یافتن نشان شهر فولادشهر بوده است. به صورتی که حدود ۴۶ درصد از پاسخگویان برای این سوال که «آیا سمبل و نشان فولادشهر را می‌توانید بگویید؟»، پاسخی نداشته‌اند. توزیع پاسخ به این پرسش در بین افرادی که به این سوال، جواب داده‌اند به صورت زیر بوده است:

جدول شماره-۷: چگونگی پاسخ داده شده به اینکه «سمبل و نشان فولادشهر چیست؟»

سوال	وضعیت پاسخ	گزینه‌ها	فراوانی	درصد درون وضعیتی	درصد برون وضعیتی
آیا سمبل و نشان فولادشهر را می‌توانید بگویید؟	پاسخ داده شده	ورزشگاه فوتبال ذوب آهن	۶۴	۳۰	۱۶/۲
		ساختمانهای ۱۲ طبقه با معماری خاص	۴۳	۲۰	۱۰/۸
		فضای سبز یا سرسبزی	۳۹	۱۸	۹/۷
		دریاچه مصنوعی	۳۴	۱۵	۸/۱
		کوه های اطراف فولادشهر	۲۱	۱۰	۵/۴
		تنوع فرهنگی ساکنین	۱۵	۷	۳/۸
		جمع	۲۱۴	۱۰۰	۵۴
	بدون پاسخ	عدم وجود سمبل و نماد شهری	۱۸۲	۱۰۰	۴۶

منبع: مطالعات میدانی و محاسبات نگارندگان

وجود نمادهای خاص شهری که از جنبه‌های مثبت قابلیت بیان داشته باشند موجب رشد حس مکان شهری شده و خود می‌تواند در حفظ ساکنین در شهرهای مورد نظر و به صورت خاص فولادشهر

موثر باشد. به هر حال با توجه به نظرات پاسخ دهندگان و بررسی‌های صورت گرفته در این باره توصیه می‌شود برای رهایی از بحران بی هویتی و

در این باره موثر باشد. این عامل از یک سو باعث خدمات رسانی بهتر از لحاظ کیفی خواهد بود و از سویی دیگر مکان‌هایی را شکل خواهد داد که همیشه در آن زندگی برقرار بوده و تنوع کالایی وجود دارد. توجه به تنوع فرهنگی در ساخت و سازهای شهری می‌تواند به عنوان عاملی برای ماندگاری شهروندان و ایجاد حس تعلق مکانی ساکنین باشد و مسئولیت پذیری را به عنوان اصلی‌ترین عامل در ایجاد محیطی برای زندگی، ارتقا دهد و مانع بروز بحران‌های هویتی و عواقب منفی آن خواهد بود.

منابع

۱. ابراهیم زاده، عیسی و محمد نگهبان مروی. (۱۳۸۳). تحلیلی بر شهرنشینی و جایگاه شهرهای جدید در ایران، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۷۵، صص ۱۵۲-۱۷۳
۲. ارجمندیا، اصغر. (۱۳۶۹). «اهداف اجتماعی در شهرهای جدید»، مجموعه مقالات شهرهای جدید، فرهنگی جدید در شهرنشینی، وزارت مسکن و شهرسازی، تهران
۳. بemat، نجم الدین. (۱۳۶۹). شهر اسلامی، ترجمه محمد حسین حلیمی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
۴. بهزادفر، مصطفی. (۱۳۸۶). هویت شهر؛ نگاهی به هویت شهر تهران، نشر شهر، تهران
۵. بهزادفر، مصطفی و علی برین، (۱۳۸۷). ساماندهی هویتی شهر جدید هشتگرد، فصلنامه ساخت شهر، سال پنجم، شماره ده و یازده، صص ۱۱-۲۴

جوابگویی به ابعاد روحی و روانی ساکنان شهر جدید فولاد شهر به نکات زیر توجه شود:

توجه به شهرهای جدید به عنوان یک مرکز اداری، می‌تواند یک عامل عمده در دلبستگی شدید ساکنین آن باشد. این عامل یکی از راهکارهایی است که ساکنین فولادشهر به عنوان حفظ و ماندگاریشان در این شهر جدید بیان کردند.

یکنواختی فضای شهری و نحوه ساخت و ساز همسان در برخی از محلات فولادشهر (مثل A6) نتیجه عدم توجه به اصول تیپولوژیکی شهری بوده که این امر باعث شده تا اینکه برخی محلات را به صورت شهر مردگان ارایه دهد. این عامل خستگی دید ساکنین را به همراه داشته که در نهایت دلزدگی و در نتیجه بحران در هویت شهری را به دنبال دارد. فاصله گرفتن از نظم هندسی شدید در ساختار کالبدی فضاهای شهری موجب شکل گیری تنوع کالبدی می‌شود. همچنین آسفتگی محیط موجب شگفتی می‌شود و دل‌پذیر است، اما این آسفتگی باید به اندازه‌ای جزیبی باشد که وضوح کلی محیط از میان نرود و همچنین در عین آسفتگی دارای فرمی خاص باشد که بتوان آن را باز شناخت و درک کرد (لینچ، ۱۳۷۴: ۱۸) به مانند محله A3، اما اتخاذ نظم هندسی شدید در ایجاد فضاها در بافت‌های جدید فولادشهر موجب یکنواختی شده است.

عدم وجود بازار در سطح شهر به عنوان یکی از عناصر اصلی آن، از جمله کمبودهای مهم فولادشهر می‌باشد. وجود بازارهای روز در کنار بازارهای موجود در سطح محله که به خدمات رسانی به شهروندان بپردازد، از دیگر نکاتی است که می‌تواند

۶. تختی، بیتا و ویدا وثوقی، (۱۳۸۵). تقویت هویت در شهرهای جدید، مجموعه مقالات هویت شهرهای جدید، شرکت عمران شهرهای جدید، تهران
۷. جواد شهیدی، کوروش. (۱۳۷۷). مقدمه‌ای بر مفاهیم نو شهرها از آغاز تا امروز، چاپ اول، انتشارات پژوهنده
۸. حافظ نیا، محمدرضا. (۱۳۸۹). مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، چاپ هفدهم، انتشارات سمت، تهران
۹. حبیب، فرح؛ سید مجید نادری و حمیده فروزانگهر، (۱۳۸۷). پرسمان تبعی در گفتمان کالبد شهر و هویت (کالبد شهر تابع هویت یا هویت تابع شهر؟) نشریه هویت شهر، سال دوم، شماره سه، ص ۱۳-۲۳
۱۰. خادمی، حمید (۱۳۸۵). مشخصه‌های معماری و شهرسازی در به وجود آمدن فشارهای روانی شهرنشینی در شهرهای جدید، مجموعه مقالات هویت شهرهای جدید، شرکت عمران شهرهای جدید، تهران
۱۱. خاکساری، علی (۱۳۸۵). محله‌های شهری در ایران، انتشارات پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، چاپ اول، تهران
۱۲. درخشه، جلال و رشید جعفرپور، (۱۳۸۸). مدیریت بحران‌های هویتی در ایران، فصلنامه خط اول، سال سوم، شماره ده، صص ۵۵-۷۶
۱۳. دهخدا، علی‌اکبر (۱۳۷۷). لغت‌نامه دهخدا، جلد ۱۵، چاپ دوم از دوره جدید، انتشارات دانشگاه تهران، تهران
۱۴. دهقانی، محمدرضا و جمشید کریم‌زاده، (۱۳۸۷). عناصر فرهنگی و هویت شهرهای امروز، نشریه راه و ساختمان، شماره ۴۰، صفحات ۳۴-۳۷، نمایه شده در سایت مرجع مدیریت شهری، www.UrbanManagement.ir
۱۵. ربانی، رسول (۱۳۸۱). جامعه شناسی شهری، انتشارات دانشگاه اصفهان، چاپ اول، اصفهان
۱۶. ربانی خوراسگانی، رسول و سمیه کریمی زاده اردکانی و جواد نظری، (۱۳۸۹). بررسی عوامل موثر بر هویت اجتماعی شهرهای جدید (مطالعه موردی شهر پردیس تهران)، نشریه مطالعات ملی، سال یازدهم، شماره ۴۳
۱۷. رهنمائی، محمدتقی. (۱۳۶۹). مجموعه مباحث و روش‌های شهرسازی، ۴- جغرافیا، انتشارات وزارت مسکن و شهرسازی، چاپ اول
۱۸. زبردست، اسفندیار و لعلا جهانشاهلو، (۱۳۸۶). بررسی عملکرد شهر جدید هشتگرد در جذب سرریز جمعیت، نشریه جغرافیا و توسعه، شماره ۱۰، صص ۵-۲۲، نمایه شده در سایت مرجع مدیریت شهری، www.UrbanManagement.ir
۱۹. زیاری، کرامت‌الله (۱۳۷۸). برنامه‌ریزی شهرهای جدید، انتشارات سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، تهران
۲۰. شارع پور، محمود (۱۳۸۷). جامعه شناسی شهری، چاپ اول، انتشارات سمت، تهران
۲۱. شارع پور، محمود و خوش‌فر (۱۳۸۱). رابطه سرمایه فرهنگی با هویت اجتماعی جوانان- مطالعه موردی شهر تهران، نامه علوم اجتماعی، شماره ۲۰، صص ۱۳۳-۱۴۷

۳۰. کربلایی نوری، رضا (۱۳۸۵). هویت؛ شهر، خاطره، مجموعه مقالات هویت شهرهای جدید، شرکت عمران شهرهای جدید، تهران

۳۱. کرد درونکلایی، سکینه و عسکری رابری، مسعود (۱۳۸۵). هویت شهری بر مبنای جنبه‌های زیبایی‌شناسی محیط، مجموعه مقالات هویت شهرهای جدید، شرکت عمران شهرهای جدید، تهران

۳۲. لینچ، کوین (۱۳۷۴). سیمای شهر، ترجمه منوچهر مزینی، چاپ چهارم، انتشارات دانشگاه تهران، تهران

۳۳. مشهدیزاده‌دهاقانی، ناصر (۱۳۸۵). تحلیلی از ویژگی‌های برنامه‌ریزی شهری در ایران»، انتشارات دانشگاه علم و صنعت ایران، چاپ ششم، تهران

۳۴. موسوی، یعقوب (۱۳۸۸). بررسی سیاست‌های محله‌ای توسعه اجتماعی در شهر تهران، فصلنامه پژوهش مدیریت شهری، شماره دوم

۳۵. مولر، جان هنری و شوسلر، کارل و کاستنر، هربرت (۱۳۷۸). استدلال‌های آماری در جامعه‌شناسی، مترجم هوشنگ نایی، نشر نی، تهران

۳۶. مویر، ریچارد (۱۳۷۹). درآمدی نو بر جغرافیای سیاسی، ترجمه دره میرحیدر و یحیی صفوی، سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، تهران

۳۷. مهندسین مشاور نقش جهان- پارس (۱۳۸۷). طرح بازنگری در طرح جامع پولادشهر، جلد اول: مطالعات وضع موجود، شرکت عمران شهر جدید پولادشهر

۲۲. شکویی، حسین (۱۳۸۸). اندیشه‌های نو در فلسفه جغرافیا - فلسفه‌های محیطی و مکتب‌های جغرافیایی، جلد دوم، انتشارات گیتاشناسی، تهران

۲۳. عبدالهی، مجید و مظفر صرافانی و سمیه توکلی نیا، (۱۳۸۹). بررسی نظری مفهوم محله و با تعریف آن با تاکید بر شرایط محله‌های شهری ایران، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۷۲

۲۴. عزیزی، محمد مهدی و پارسا ارباب، (۱۳۸۸). شهرهای جدید در جست و جوی هویت، روزنامه اطلاعات، کد خبر ۲۴۶۷۱

۲۵. علی‌اکبری، اسماعیل (۱۳۸۵). رویکردی مفهومی به تأثیر سیمای شهری بر الگوهای رفتاری، نشریه جغرافیا، دوره جدید، سال چهارم، شماره ۱۰ و ۱۱، صص ۱۴۳-۱۶۳

۲۶. فلاح، محمداصادق (۱۳۸۵). مفهوم حس مکان و عوامل شکل دهنده آن، نشریه هنرهای زیبا، شماره بیست و شش، صص ۵۷-۶۶

۲۷. کارکنان نصرآبادی، محمد (۱۳۸۷). شهر، هویت شهری و شهرداری‌ها - از محله‌گرایی تا جهانی شدن، مجله شهرداری‌ها، سال نهم، شماره ۸۹، صص ۱۸-۲۲

۲۸. کاستلز، مانوئل (۱۳۸۰). عصر اطلاعات، اقتصاد، جامعه و فرهنگ، ترجمه حسن چاوشیان، انتشارات طرح نو، تهران

۲۹. کالن، گوردن (۱۳۷۷). خلاصه منظر شهری، ترجمه منوچهر طیبیان، دانشگاه تهران، تهران

- Journal of Political science, volume 41, Issue 3, P 999-1023
42. Estes, R. J. (2004) Abs, Looking Back, Looking Forward: Advancing Quality of Life in a Turbulent World, Conference Abstracts, Philadelphia, Nov.
43. Flint, C. (2006); Introduction to Geopolitics; Rutledge
44. Ismail. I. S, Shamsuddin. Sh & Bashri, S. A. (2008), an Evaluation of Residents Perception of Identity Putrajaya New Town, Jurnal Alam Bina, Jilid 13; No. 4
45. Lagrande, S & Milburn, T. (2003); Keeping it Real: Identity Management Strategies used by teens in Conversation, Communicaion Studies, Vol. 54, No.2, PP. 230-247
46. Offe, C & Fuchs, S. (2002); A Decline of Capital? The German Case, Published in Putnam, Robert D, (2002); Democracy in Flux: The Evolution of Social Capital in Contemporary Society, New York; Oxford University Press
47. www.archnoise.com
48. www.omranpooladshahr.com
49. www.UrbanManagement.ir
۳۸. هل‌فروش، محمدرضا (۱۳۸۵). شهرخیالی و هویت در شهرهای جدید، ترجمه حمید خادمی، مجموعه مقالات هویت شهرهای جدید، شرکت عمران شهرهای جدید، تهران
۳۹. وارثی، حمیدرضا و محمد عامل بافنده و محمد محمدزاده، (۱۳۸۹). بررسی و تحلیل مؤلفه‌های هویت شهری و رابطه آن با میزان تعلق مکانی ساکنین شهرهای جدید (مورد: شهر گلپهار)، مجله پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، سال اول، شماره دوم، ص ۱۷-۳۶
40. Albert, S & Whetten, D. A. (1985); Organizational Identity. in L. L. Cummings & B. M. Staw, Research in Organizational Behavior, 7, 263-295. Greenwich, CT;JAI.
41. Brehm, J & Rahn, W. (1997); Individual-Level Evidence for the Causes and Consequences of Social Capital, American